

Ágazatunk helyzete, tennivalói

Az FM Erdészeti és Falpari Főosztálya január végén az erdészeti vállalatok vezetőinek tájékoztatót tartott az 1990. év eredményeiről, a további teendőkről és egyéb aktuális kérdésekről. Az értekezleten részt vett dr. Neszmélyi Károly államtitkár is. Összeállításunk első részében Dauner Márton főosztályvezető beszámolójából idézünk.

Az erdőgazdálkodási ágazat 1990-ben – igazodva a normatívák által kijelölt speciális erdőállomány-gazdálkodási követelményekhez – tevékenységét folyamatosan romló jövedelmi helyzet mellett folytatta. Az ágazat bevételi pozíciója nem javult, nem tudta követni az inflációt és a költséghatások növekményét. Az előzetes adatok szerint **az ágazat 1990. évi bruttó termelési értéke** folyó áron számolva, várhatóan 10–12%-kal emelkedik. A nettó árbevétel 9%-kal, ezen belül az export árbevétel részarányának növekedése mellett – közel 25%-kal nő. Az anyag, de elsősorban az energia-hordozók áremelkedése és a megnövekedett kamatterhek következtében a **költségek** a bázisidőszakhoz viszonyítva 16–20%-kal emelkednek. A fokozódó pénzhány, az általános fizetőképesség romlása **folyamatos finanszírozási gondot** jelentett, néhány vállalatunk önfinanszírozó képessége a mélypontra került. A nagy vonalakban vázolt feltételrendszer és közgazdasági környezet, valamint a nem túl rugalmasan igazodó vállalati magatartás következtében az ágazat **eredménye** várhatóan 40%-kal csökken.

Az ágazatban foglalkoztatottak **létszáma** kb. 2–3%-kal csökkent; létszámnövekedés az új termelőkapacitást létesítő vállalatoknál volt (Zalai és Balatonfelvidéki EFAG). **A bér-, illetve keresetfejlesztés** éves várható mértéke átlagosan 15–20% között alakul.

A beruházások volumene a nagy mértékben beszűkült források miatt alatta marad az előző évi teljesítéseknek. Vállalataink jelentős részénél csak szinttartó beruházásokra került sor. Az erdőfeltárás támogatási keret 110 millió Ft, a beérkezett igény alapján a megterhelés 81 millió Ft. Az igény csökkenésének oka: vállalati források hiánya.

Az 1991. év feladatait egy középtávú, 2–3 éves terv sorába illesztve kívánom vázolni.

Alapfeltétel, hogy az elkövetkezendő időszakban az erdőgazdálkodás és elsődleges faipar területén a növekvő gazdasági-társasági igényeknek megfelelő erdőállomány-gazdálkodás feladatainak ellátásához, valamint a piaci szempontok alapján folytatott termelési és forgalmazási tevékenység hatékony elvégzéséhez kell igazodni. Tovább nő a speciális természeti kincs, a bővítetten újratermelhető erdő, és annak produktuma, a faanyag, valamint az erdőállomány közjóléti és környezetvédelmi szolgáltatása iránti gazdasági-társadalmi igény.

Az erdőállomány-gazdálkodásra fokozottabb figyelmet kell fordítani. A gazdasági rendszerváltás (tulajdoni, kezelői, szervezeti, érdekeltségbeli változások stb.) számtalan bizonytalansági tényezőt hordoz. Úgy látjuk, hogy a megjelölt feladategyüttesnek a jelen helyzetben változatlan szervezeti felépítésben vállalataink középtávon nem képesek megfelelni. Mindezt a tevékenységet, tevékenység-halmazt egy működési filozófiára épített érdekeltségi rendszerben, a vertikum keretein belül hosszú távon nem lehet megvalósítani. A megállapítást igazolják a vállalati saját kezdeményezésű átalakulások, privatizálások. Ezt a folyamatot a főosztály egységes elvekre alapozva kívánja összefogni, koordinálni. Erről még külön szövegek!

A konkrét feladatok

Fatermesztés. Egy korábbi, 1987. évi kormányzati döntés alapján 1991-től **nagyobb léptékű erdőtelepítési program** indul. Végrehajtásának műszaki, szakmai előkészítése az elmúlt két év folyamán megtörtént. A költségvetés mindenkorai pénzügyi helyzetére való tekintettel javaslataink alapján az elkövetkező három évben 33 ezer ha erdő telepítéséhez kell állami támogatást biztosítani.

Az 1991. évre 700 millió Ft-ot hagyott jóvá a Parlament.

Erdőfelújítási, fatermesztési feladataink megfogal-

mazásához a fakitermelés és az ehhez igazodó kötelezettségek alakulásából szükséges kiindulni. Feladataink a szaporítóanyag-gazdálkodásban, állományszabályozási munkákban nem csökkennek. Mindezt elsősorban a vadkárosítások, az időjárás és helyenként a helytelen felújítási eljárások eredménytelensége indokolja. A tölgypusztulással kapcsolatos teendők elvégzésére a támogatási keret 1991. évre a kormányrendelettel meghirdetett feltételekkel rendelkezésre áll. Az üdülő-, parkfenntartási munkák költségvetési fedezete 1991. évre az előző évi szinten rendelkezésre áll.

Fakitermelésben – az erdőállomány-értékviszonyok módosulása, ugyanakkor az erdei választékok iránti piaci kereslet alapján – azzal számolunk, hogy az elkövetkezendő években a fakitermelés mennyisége nem fog növekedni. Az 1991. évre a vállalati előrejelzések alapján esetlegesen további csökkenés is előállhat, ami összességén 7–7,2 millió bruttó m³ faanyag kitermelésben jelentkezhet.

Műszaki fejlesztési tevékenységben olyan elképzelések támogatása indokolt, ami az alacsonyabb értékű választékok kiegyensúlyozottabb, tartós hasznosítását teszi lehetővé. (Energetikai beruházások, cellulóz-papíripari fejlesztések.)

A faalapanyag-feldolgozó iparban, annak struktúraváltozásában két jól érzékelhető irány figyelhető meg: az egyik a sík- és idompréselt rétegelt lemez- és bútoralatrész-gyártás növekedése, a másik a forgácslemez-gyártás bővülése. Az alapanyaggyártó fűrésziparban már megindult korszerűsítések a minőségi termékek előállításában ígérenk növekedést úgy, hogy az összes feldolgozó kapacitás változatlan marad, esetleg csökken. Az irányzatot a privatizáció, a szervezeti elkülönülés gyorsulása és a magántőke fokozottabb bevonása meggyorsíthatja.

Exportpiaci feltételek

A rubel-dollár konverzióknak a magyar forgalmazásban részben mennyiségi, de jelentősebb mértékben az értékfolyamatokra lesz hatása. Úgy ítéljük meg, hogy a szovjet fatermékimport határparitásos ára legkedvezőbb esetben a jelenlegi KÜTEFA-val terhelt beszerzési és a jelenlegi árszint közé fog emelkedni.

A várható belföldi áremelkedés hatására a felhasználás minden bizonnyal csökkenni fog.

A rubel-dollár konverzió hatását – figyelembe véve

az import csökkenését is – 1 milliárd Ft-ra becsüljük és azzal számolunk, hogy – a mai árfolyam-arányokat feltételezve – a fatermékek külkereskedelmi egyenlege az utóbbi néhány év többlete helyett a null-szaldó körül fog alakulni.

Jelentős változás van, illetve lesz a jugoszláv papírfá-forgalmunkban. A Papíripari Vállalat likviditási gondjai és a szovjet cellulózzállítások változtatásának hatására a Jugoszláviából származó cellulózimportunk az államközi egyezményben szereplőnél alacsonyabb szinten valósul meg. Emiatt ugyanebben a relációban részben meghiúsulnak a nyár-papírfá eladásaink.

Összességében azzal kell számolni, hogy a mainál több sarangolt árut nem lehet eladni, ami egyben tehát az előbb jelzettekhez kapcsolódva azt jelenti, hogy a hazai fakitermelést is korlátozni fogja, mert ilyen rövid távon nem lehet számolni a felvevő piac bővülésével. A feldolgozott faárú piacán korlátokkal nem számolunk. A fatermékek export-struktúrája az elmúlt évek exportbővítő pályázatai keretében létrehozott üzemek hatására érzékelhetően eltolódott a feldolgozottabb áru felé, e téren jelentős előrelépéssel nem lehet számolni. A faforgalom liberalizálása érdekében – 1–2 kivétellel – a forgalomkorlátozó intézkedéseket megszüntettük. A fenyő-egycsatorna 1991. január 1-jével megszűnt. A piaci mechanizmusok működését elősegítő eszközrendszer összehangolt működtetésére az ez évben kialakított *agrárpiaci rendtartás* keretében kerül sor. Ennek keretében kiemelt feladatként kezeljük az erdészeti szaporítóanyag exporttámogatási rendszerének fenntartását és az agrárintervenciók rendszer forrásainak bővítését.

Speciális közgazdasági szabályozás területére vonatkozó lépések

A faárrendszer liberalizálása keretében célszerűnek tartjuk az összes adminisztratív megkötés feloldását.

A támogatási rendszeren belül 1991-ben továbbra is fennmarad az erdőgazdálkodást érintő beruházások jelenlegi támogatási szintje (erdőtelepítés 100%; erdőfeltárás 40%). A megfelelő erőforrások hiánya miatt a tartamos erdőgazdálkodás érdekében javaslatot tettünk a jelenlegi egységes 40% helyett az erdőfeltárás 40–90%-os differenciált támogatására, amelyet az állami költségvetés jelenlegi helyzete most nem tett lehetővé.

Az **erdőkárok** megnövekedése miatt a jelenlegi tá-

mogatási rendszert javasoltuk kiterjeszteni a tölgyerdőkön kívül más fafajokra is. Az 1991. évben azonban ez változatlan marad.

Az átlagos minőségű erdőterületeken gazdálkodókra kialakított gazdasági szabályozás hatékonysági követelményei túl magasak a szélsőséges területeken gazdálkodók részére. Ez indokolja a *kedvezőtlen természeti adottság kritériumának újbóli áttekintését*, a szükséges támogatási rendszer kialakítását.

Az 1991. év a kényszerű kompromisszumok éve lesz. Az adóterhek nem csökkennek, ágazatunkat érintően az adómértékek, illetve kedvezmények megmaradtak. Ugyanakkor a helyi adók bevezetése újabb terheket ró a vállalatokra. Ezek hatását számszerűsíteni ágazati szinten nem lehet, mivel a törvényben meghatározott mértéken belül a helyi önkormányzatok döntenek. Az 1991. évben várható inflációs hatások, a tovább növekvő kamatterhek és a költségnövekedés áthárítására a faárakban teljes mértékben várhatóan nem lesz lehetőség. Határozottan törekedni kell a takarékosabb költséggazdálkodásra, a veszteségforrások megszüntetésére.

Néhány gondolat a privatizációról

Az ágazathoz tartozó vállalati körbe tartoznak olyan vagyonok, kapacitások, szolgáltatási struktúrák, amelyek tiszta profilú, tiszta profitorientált tevékenységi körűek. Ezek privatizálása és átalakítása az általános eljárási szabályok szerint lebonyolítható. A *döntések alapja* mindenkor a privatizálás, illetőleg az átalakulás körébe bekerült vagyonának az állam szempontjából a lehető legjobb értékesítésének biztosítása.

A döntések meghozatala rendkívül sok változatú *vég-ső állapotra* ad lehetőséget.

Például:

- első menetben zárt körű állami tulajdonú részvénytársaság;
- többlépcsős privatizálás úgy, hogy: az első menetben karcsúsítás, vállalatrészekkel történő eladással; a második menetben részvénytársaság-alakítás és onnan részvényekkel tőzsdére vitel, s végcél: a vegyes tulajdonú vállalat;
- teljes mértékű eladás külföldinek;
- dolgozói részvényekkel, dolgozói tulajdonú vállalatalkítás;
- mindezeknek vegyes változata is előállítható.

Természetesnek tartjuk, hogy az átalakulás, privatizálás vállalati kezdeményezésű is lehet. Az *optimális vállalati működés* a mozgató mag, ami domináns és meghatározza a többit. Ezt képviseli a vállalati vezetés, ennek érdekében szükséges a forrásbevonás műszaki fejlesztésre, új piacok meghódítására.

A vegyes profilú vertikumban működő erdőgazdasági vállalatoknál az erdészeti politika, a tárcaelképzelés és a kormányprogram *az állami erdőt nem tartja a privatizálандók körébe sorolhatóknak. Ugyanakkor a vállalati vagyonban vannak részek, amelyek igenis a privatizálандók körébe tartoznak.* Ezt egyébként a működtetés eltérő szervezeti, gazdálkodási filozófiája is indokolja. Másként kell az erdővagyon-gazdálkodás szervezeti, irányítási rendszerét, elszámolási, pénzügyi, belső érdekeltiségi rendszerét felépíteni, mint a privatizálандó profil szervezetét.

Ezt az induló állapotból kiindulva a végső stádiumig eljutva *először is folyamatában kívánjuk kezelni.* Nem látszik célszerűnek azonnal egyetlen határozattal intézkedni, hiszen értékesítési (vagyon), működtetési különbség van vállalataink között. Más és más a likvid-, vagyoni- és eredményhelyzetük.

Vállalataink átalakítása bonyolult, összetett kérdés. Az első menetben a végső állapotot kívánjuk felvázolni.

Az erdőtörvény-tervezet tartalmazni fogja a szervezeti elképzelést. A bizottság *a gondnoksági, üzemigazgatósági szervezeti rendszert* javasolja. A gondnokságok önállóságának nagyobb lehetőséget kíván biztosítani a mostani erdészetinél a kereskedelem és pénzgazdálkodás terén.

Az átalakulás menetét koordinálni és irányítani kell. Indokolt tehát az államigazgatási irányításba vétel.

A mód és forma tekintetében két alapvető változat javasolható:

- részleges és folyamatos privatizálás;
- a két szervezetre választás.

A bizottság az *utóbbira* tett javaslatot.

Amennyiben a vállalat saját maga kezdeményezett eddig privatizálást és az elvárási körbe belefért, nem gátoltuk. Nem támogatjuk azonban az erdészetek külön vállalattá történő kiválási szándékát. Gazdálkodásuk, likvidhelyzetük miatt csak nagyon rövid ideig képesek önállóan működni. Nem gátoljuk ugyanakkor az egyes egységeken (erdészeteken) belüli tevékenységek szétválasztását vagyongazdálkodói és vállalkozói részre.

Mindezekre vonatkozóan a főosztály javaslatát FM vezetői értekezletre viszi, és utána, annak hozzájárulásával, társadalmi vitára.

Dauner Márton beszámolója után az erdőfelügyelőségek vezetői adtak tájékoztatást az Irányításuk alá tartozó térségek helyzetéről.

Dr. Franciscy Pál (Budapest): A fakitermelési lehetőség nincs kellően kihasználva.

Nagy Miklós (Veszprém): Fegyelmezett gazdálkodás folyik. Tartalék erdők már nincsenek, vékonyodik a kitermelhető állomány. Az erdőművelésnél gondot jelent, hogy a művelőket ki akarják szorítani a beelőzésből. A nyereségérdekeltségi rendszer rossz.

Schródl László (Szombathely): A fakitermelés az ütemterv szerint történik. Az mgtsz-ek nem használják ki a termelési lehetőségeket. A felújítások és az ápolóvágások rendben mennek, bár a vadkárosítás fokozódik. A magánerdőkkel eddig is gond volt, sürgős lenne a törvényi szabályozás. 4100 ha erdőre 18 500 tulajdonos jut.

Dr. Fatalin Gyula (Zalaegerszeg): A gazdálkodás tervszerű. Sok a panasz az új polgármesterek részéről a fakitermelések miatt, és sokan követelik ezek leállítását. A terv szerinti vágásokat nem lehet leállítani, mert nem lesz erdőfenntartási alap. A fokozódó vadkár miatt az erdőgazdaságok növelték a vadkilövést.

Szántó Gábor (Kaposvár): Nagy a gond az erdőfelújítással. 17 000 ha felújítási kötelezettség áll fenn a hatalmasra duzzadt vadállomány miatt. 2–5 éves akácerdősítéseket kell „véghasználni”. Csökken a fakitermelési lehetőség. A képviselők itt is esetenként a fakitermelés leállítását kérik, így igen sürgős lenne a vonatkozó törvények megalkotása.

Hardy László (Pécs): A térségben 20–30 ezer m³-rel vágta kevesebbet a lehetségesnél. Ez piaci és művelési okokra vezethető vissza. A véghasználat üteme túlzott, az erdőművelés nem tud lépést tartani vele. Sok a vad. A nevelővágásokat többnyire az év végére hagyják, így csak többnyire a tőtől való elválasztás történik. A tsz-ek és az ág-ek erdőgazdálko-

dása a szakemberek magámaradottsága miatt nem kielégítő. A térségben a főfafajok rovására az elegyarány a töltelékfajok javára változik.

Dr. Göbölös Antal (Kecskemét): A tsz-erdőgazdálkodás összeomlás előtt áll. Hiányoznak az alaptörvények, és az erdőfenntartási alap funkciója sem egyértelmű. Az erdőfenntartási alaponál hiányzik a szektorsemlegesség, rossz döntések és banktechnikai zavar tapasztalható. Válságkezelő program kell. A rendszerváltás eddig nem sok jót hozott az ágazatnak. Az erdőszakember nincs döntési pozícióban, az erdőfelügyeletnél egzisztenciális zavarok tapasztalhatók. Felül kell vizsgálni az ágazati információs rendszert, mert az a mai formájában elmaradott. A korszerűsítéshez már adottak a személyi és technikai feltételek.

Papp Mihály (Debrecen): A területen üzemterv szerinti gazdálkodás folyik.

Steiner József (Miskolc): A termelőség-tervezetek szolid önmérséklettel dolgoznak. A gond az erdőgazdaságoknál van, ahol a félmillió m³-es termelés helyett csak mintegy 300 000 m³-t termelnek.

A felújítási hátralék emelkedett, s ennek javítása nehezen kezelhető. A borsodi ipartelepek konkrétan kimutatható területeken hatalmas károkat okoznak. Kocsánytalan tölgyből 60 000 m³ száradékot termeltek ki. A vadlétszámot apasztani kell. A nevelővágásokat is többnyire egészségügyi okok miatt kell elvégezni. Ha nem lesz erélyes vadlétszám-apasztás és a piaci helyzet sem javul, súlyos gondok várhatók. A termelőség-tervezetekben kiegyensúlyozott erdőgazdálkodás folyik.

Varga Béla (Eger): Évi 1000 ha felújítási kötelezettség keletkezik. A piac beszűkülése miatt bizonytalan a jövő.

Heltai István (FM Vadászati és Halászati osztály): A törvényalkotás közös feladat. Tudomásul kell venni a termelés érdekeit, és a nagyvadállomány szabályozását e szerint kell végezni. Nem fűződik érdek a túlzott nagyvadlétszámhoz. A nagyvadgazdálkodás üzemi területeken folyik, így Önöknek kell a legtöbbet tenni ezen a téren. Senkit nem akarunk kiszorítani a vadgazdálkodásból. Fontos a vadgazdálkodási üzemtervezés. Az önkormányzati törvény vonatkozó rendelkezése nem hajtható végre. A felelősséggel dolgozó erdőszakember és vadász szakember csak a közös érdekek figyelembevételével hozhat jó jogszabályt.